

MALAYZIYADA TURIZMNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Adashova Shaxzoda Tursunmurodovna

Ilmiy Rahbar: "Turizm" kafedrasi dotsenti Azizova. N

TDSHU, Tashqi siyosat va xalqaro

iqtisodiy munosabatlar instituti

Xalqaro turizm 2-kurs malay-ingliz guruhi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Malayziyada turizm sohasining mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri va zamonaviy tendensiyalari tahlil qilinadi. Turizm Malayziya iqtisodiyotining asosiy tarmoqlaridan biri bo'lib, mamlakatning yalpi ichki mahsuloti (YaIM) va bandlik darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotda turizm orqali kelayotgan xorijiy investitsiyalar, davlat daromadlari va mahalliy tadbirkorlik rivojlanishi kabi omillar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: turizm iqtisodiyoti, tendensiyalar, iqtisodiy barqarorlik, statistika, strategiya.

KIRISH

Turizm bugungi kunda dunyo iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri hisoblanib, ko'plab mamlakatlar rivojlanishida katta rol o'ynamoqda. Xususan, Janubi-Sharqiy Osiyoning eng mashhur sayyohlik yo'nalishlaridan biri bo'lgan Malayziya turizm sohasida sezilarli yutuqlarga erishib, iqtisodiy o'sishga salmoqli hissa qo'shmoqda.

Malayziyaning tabiiy go'zalligi, boy madaniy merosi, rivojlangan infratuzilmasi va qulay sayyohlik siyosati mamlakatni xalqaro miqyosda jozibador turistik maskanga aylantirdi. Turizm sohasi Malayziya yalpi ichki mahsulotida (YaIM) muhim ulushga ega bo'lib, minglab ish o'rinlarini yaratish, xizmat ko'rsatish tarmog'ini kengaytirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Malayziya – industrial-agrar mamlakat sifatida yalpi ichki mahsulotda ishlab chiqarish sanoatining ulushi – 28,7 %, konchilik sanoatining ulushi – 9,3 %, qishloq xo‘jaligining ulushi – 17,3 % tashkil qiladi¹.

Turizm Malayziya iqtisodiyotining muhim tarmog'i bo'lib, yalpi ichki mahsulotga (YaIM) sezilarli hissa qo'shadi. Ushbu soha nafaqat milliy daromadni oshiradi, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, infratuzilmani rivojlantirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ham muhim rol o'ynaydi.

Malayziya 2024-yilda 25,016,698 nafar xalqaro sayyohni qabul qildi, bu 2023-yilga nisbatan 24,2% o'sishni ko'rsatadi. Biroq, bu ko'rsatkich Turizm, san'at va madaniyat vazirligi tomonidan belgilangan 27,3 millionlik maqsaddan pastroqdir. 2019-yilda turizm sohasidan mamlakatga tushgan daromad 86.1 milliard Malayziya ringgitini (taxminan 20.6 milliard AQSh dollari) tashkil qilgan². Ushbu sohaning YaIMdagi ulushi taxminan 15% ni tashkil etadi va bu raqam yuqoridagi ma'lumot bilan solishtirganda yildan-yilga oshib bormoqda.

Asosiy turistik manbalariga qaraganda, 2024-yilda Malayziyaga eng ko'p sayyohlar oqimi quyidagi davlatlardan kelgan (1- rasm).

1-rasm. 2024-yilda Malayziyaga eng ko'p sayyohlar kelgan mamlakatlar³

¹ <https://www.bnm.gov.my>

² <https://www.malaysia.travel>

³ <https://www.statista.com/statistics/1004711/tourist-arrivals-malaysia/>

Manba: Statista.com sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan bajarildi.

Malayziya turizm agentligi 2025-yilda turizmni targ'ib qilish va rivojlantirish uchun 10 million ringgit (taxminan 2,26 million AQSh dollari) ajratdi. Bu 2024-yildagi 7,6 million ringgit bilan solishtirganda sezilarli oshishni ko'rsatadi.

Turizm Malayziya iqtisodiyotiga bir qator ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, mehmonxonalar, restoranlar, sayyohlik agentliklari va transport xizmatlari orqali yuz minglab kishilar ish bilan ta'minlanadi. Shuningdek, yirik mehmonxona tarmoqlari va xalqaro turistik loyihalar xorijiy investitsiyalarni jalb qiladi. Bundan tashqari, turistlar tomonidan sarflangan mablag'lar xizmat ko'rsatish va chakana savdo tarmoqlarining rivojlanishiga turtki bo'lib, milliy daromadning oshishiga xizmat qiladi. Turizmning yana bir muhim jihati hududiy rivojlanishga qo'shayotgan hissasidir. Sayyohlik infratuzilmasining rivojlanishi natijasida transport tizimi, yo'llar va mehmonxona xizmatlari modernizatsiya qilinib, mamlakatning jozibadorligi yanada oshadi.

Malayziya hukumati turizm sohasini rivojlantirish uchun bir qator strategik chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda. Jumladan, "Halol Park" tashabbusi orqali halol mahsulotlar va xizmatlarga yo'naltirilgan maxsus zonalar tashkil etilgan. Bu parklar halol sertifikatiga ega ishlab chiqarish quvvatlari, tadqiqot markazlari va logistikani birlashtiradi. Shuningdek, Malayziya Islom Taraqqiyoti Departamenti (JAKIM) tomonidan halol sertifikatlash jarayoni nazorat qilinadi. Islom Turizm Markazi (ITC) esa musulmon sayyohlar uchun ma'lumot va xizmatlarni

rivojlantirish bilan shug'ullanadi. Turizm sohasidagi bu kabi tashabbuslar va investitsiyalar Malayziyaning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Turizmda Malayziya o'zining xalqaro marketing strategiyasining bir qismi sifatida asosiy shaharlardan kelgan badavlat sayohatchilarni yo'naltiradi. Uning Janubiy Osiyo, G'arbiy Osiyo va Afrika bo'yicha xalqaro marketing bo'limi direktori Zulkifly Md Saidning aytishicha, aholisi ko'p bo'lgan mamlakatlar ko'rib chiqiladi. "Indoneziya, Xitoy va Hindistonda aholi zich joylashgan. Shunday qilib, biz kattaroq bozor bazasini egallashimiz mumkin. Ushbu strategiya orqali biz ko'proq sayyohlar kelishiga umid qilamiz va qolish muddatini va sayyohlik tushumlarini ko'paytiramiz", deb ta'kidladi, bo'lib o'tgan Janubiy va G'arbiy Hindiston sayohat agentliklari uchun Malayziya Magistrnlarni tayyorlash dasturida taqdimoti chog'ida. Zulkifli Hindistonni muhim bozor deb ta'riflagan, chunki u 2009 va 2010 yillarda Malayziyaning eng yaxshi 2011 ta bozorida oltinchi o'rinni egallagan. "Bizga 690,849 yilda Hindistondan 2010 yil 693,056 nafar, 2011 yilda esa 749,315 nafar sayyoh tashrif buyurdi", deb bayonot qildi.

Malayziyaning turizm sohasidagi strategiyasi ancha oqilona va maqsadli, afsuski bu juda eskirgan g'oya bo'lib, hozirgi vaqtda ular aholisi ko'p bo'lgan mamlakatlarga e'tibor qaratish orqali turistlar oqimini oshirishga harakat qilmoqda. Ayniqsa, Hindiston, Xitoy va Indoneziya kabi mamlakatlardan sayyohlarni jalb qilish uzoq muddatda katta daromad keltirishi mumkin. Biroq, faqat ko'proq sayyohlarni jalb qilish yetarli emas. Sayyohlik xizmatlari sifati, turistik infratuzilma va madaniy tadbirlar ham rivojlantirilishi kerak. Aks holda, sayyohlar faqat bir martalik tashrif bilan cheklanib, kelgusida raqobatbardosh mamlakatlarni afzal ko'rishi ehtimoli ortadi. Umuman olganda, ushbu strategiya umumiy rivojlanish tamoyillariga muvofiq keladi. Biroq, barqaror turizmni ta'minlash uchun sayyohlarning qoniqish darajasini oshirish, ularga qulay sharoit yaratish va ularning qayta tashrif buyurish ehtimolini oshirish muhim strategik omil hisoblanadi.

So‘nggi yillarda Malayziya turizm sohasida bir qator zamonaviy tendensiyalar kuzatilmoqda. Ular quyidagilardan iborat:

№	Zamonaviy tendansiyalar	Tasnifi
1.	Ekoturizm va Barqaror Rivojlanish	Malayziya o‘zining tropik o‘rmonlari, milliy bog‘lari va marjon orollari bilan mashhur. So‘nggi yillarda ekologik toza turizm yo‘nalishlariga talab ortib bormoqda. Taman Negara milliy bog‘i, Langkavi oroli va Borneo o‘rmonlari sayyohlar orasida ommalashgan. Hukumat ekologik turizmni rivojlantirish uchun barqaror turizm loyihalarini qo‘llab-quvvatlamoda.
2.	Tibbiy Turizm	Malayziya Osiyodagi eng yirik tibbiy turizm markazlaridan biri bo‘lib, dunyoning turli mamlakatlaridan bemorlarni jalb qilmoqda. Xususiy shifoxonalar yuqori sifatli xizmatlarni nisbatan arzon narxlarda taqdim etadi. Plastik jarrohlik, stomatologiya, kardiologiya va boshqa sohalar bo‘yicha Malayziya xalqaqo tibbiy sayyohlik markaziga aylangan.
3.	Raqamli Texnologiyalar va Smart Turizm	So‘nggi yillarda sun‘iy intellekt, virtual reallik (VR) va onlayn rezervatsiya tizimlari turizm sohasida keng qo‘llanilmoqda. Malayziya mehmonxonalari va turistik agentliklari sayyohlarga onlayn bron qilish, raqamli yo‘riqnomalar va virtual

		ekskursiyalar kabi xizmatlarni taklif etmoqda.
4.	Pandemiyadan Keyingi Tiklanish	COVID-19 pandemiyasi global turizm industriyasiga katta zarba berdi. Biroq, Malayziya pandemiyadan keyingi tiklanish bo'yicha faol strategiyalarni ishlab chiqdi. 2022-yildan boshlab mamlakat o'z chegaralarini ochib, vaktsinatsiya dasturlarini kengaytirdi va mahalliy turizmni rivojlantirish uchun qo'shimcha rag'batlantirish choralari ko'rildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Malayziyada turizm iqtisodiyotning muhim sektori bo'lib, mamlakatning yalpi ichki mahsuloti, ish o'rinlari va xorijiy investitsiyalar hajmiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy tendensiyalar, jumladan ekoturizm, tibbiy turizm va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi turizmning yangi bosqichga chiqishiga imkon yaratmoqda. Kelajakda barqaror rivojlanish tamoyillarini qo'llash va innovatsion yechimlardan foydalanish Malayziyaning global turizm bozorida raqobatbardoshligini yanada mustahkamlashiga yordam beradi. Malayziyaning turizm sohasida qilayotgan islohotlari va yangi yo'nalishlari mamlakatni yanada rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://www.bnm.gov.my>
2. <https://www.malaysia.travel>
3. https://www.researchgate.net/publication/385154853_MALAYZIYADA_TURIZM_RIVOJLANISHINING_TENDENSIYALARI
4. <https://www.statista.com/statistics/1004711/tourist-arrivals-malaysia/>